

સરદાર વલ્લભભાઈ પટેલ હાઈસ્કૂલ વ્યૅતીવાડી, સ્વાણંદ

વિવાર્ષિક પરીક્ષો- 2019

વિષય - સમાજશાસ્ત્ર

ધોરણ :- 11th Arts

તા.

મુકામ :- ૩૦

વિભાગ - A

• નીચેના પ્રશ્નોના જવાબ યોગ્ય વિકલ્પ પસંદ કરીને લખો. (10)

- 1) બ - સ્વામ્ય કૃષ્ણવર્મા
- 2) ૬ - The Rules of Sociological Method
- 3) ૬ - ઈ.સ. 1914 માં
- 4) ૬ - ગામડું
- 5) સ્વ - ધોરણાત્મક
- 6) ૬ - સામાજિક સંબંધો
- 7) સ્વ - સામાજિકીકરણ
- 8) ૬ - સ્વોગલર્ન
- 9) બ - મિત્રાત્મક પ્રખ્યાવલી
- 10) ૬ - 21 માર્ચ

વિભાગ - B

• નીચેના પ્રશ્નોના સ્વૅક વાક્યમાં જવાબ લખો.

- 1) નૅકરશાહીનો ત્યાલ મેકસવેલરે લખ્યો. (10)
- 2) "સામાજિક ધોરણ સ્વેલે સમાજજીવનની જૂદી જૂદી પરિસ્થિતિઓમાં વ્યાક્રિતસ્થી દ્વારા કરવામાં આવતા વર્તનની યોગ્યતા કે અયોગ્યતા નક્કી કરવા સામાજિક નિયમો"
- 3) માનવસમાજ અને શરીર સ્થનાની તુલના હર્લ્ટ સ્પેન્સરે કરી.
- 4) કોઈ પણ સમાજમાં અનેક જૂથો હોય છે. કોઈ પણ જૂથ ઉપજૂથના પેટાભાગરૂપે વિકસેલું હોવાથી તેને 'ઉપજૂથ' કહે છે.
- 5) સામાજિક આંતરક્રિયા માટે સંપર્ક જરૂરી છે અને સંપર્ક માટે ભૅતિક કે સંવેદનાવાહક માધ્યમની જરૂર પડે છે.

लक्ष्य स्पर्धा :- "हरिजी मोढमोढानी संपर्क धरावता होय खने मौलिक शैली निकट होय, तेखा खेकजीभना हरिइथी समान होय खने नियमोने खाधीन रही पुरस्पर खेकजीभ परेलां होय प्राप्त करवा प्रयत्न करे लेने!..."

- 17) टाईलर - "समाजना सम्य लरीके मानवीखे भेजवेलां ज्ञान, मान्यता, कला, कायदा, कानून, नीतिनियमो, शैलरिवाजे तथा खण्य सर्व शाक्तिखी खने देवांनी जनेलुं समग्र संकुल खेटवे संस्कृति"
- 18) समलौभ लउन :- "पौताना सुभकक्ष खथवा पौताना ज वृथ के ज्ञातिभांशी पाति-पत्नी लउनुसंलंधशी भेडाय ल्यारे लेने 'समलौभ लउन' कहेवाय."
- 19) निदर्श :- "जे खुभियासी लस्ती के समष्टिना प्रतिनिधित्व धरावता भागने लगता होय लेने 'निदर्श' कहेवाय."
- 20) प्राकृतिक पर्यावरण :- "जे पर्यावरणमां सूर्य, मंद्र, पृथ्वी, जल, वायु वगैरे प्राकृतिक लत्वांनी समावेश थती होय लेवा पर्यावरण 'प्राकृतिक पर्यावरण'..."

विभाग-८

• नीमैना प्रश्नीना टूंकमा जवाज खापो, [प्रत्येकना 2 गुण] (22)

- 21) समाजशास्त्रनी ग्रामीण समाजशास्त्र, नगर समाजशास्त्र, कुटुंबनु समाजशास्त्र, शिक्षणनु समाजशास्त्र, प्रादेशिक, खौद्योगिक समाजशास्त्र, ज्ञाननु समाजशास्त्र, ख्वारोव्य समाजशास्त्र, माहेलाखीनु समाजशास्त्र, कानूननु समाजशास्त्र, युवानांनु समाजशास्त्र खाटे खाख्याखां हे
- 22) समाजशास्त्रनी शुरुखाप खोगस्ट कोते ए.स. 1839 मां लेमना पुस्तक 'positive philosophy' मां करी लती.
- 23) क्रिस्लील यंग :- "समाजशास्त्र समूहमां मानवीना वर्तननी खभ्यास करे हे.
- यंग खने भेक :- "समाजशास्त्र मानवकावणनु सामाजिक पासाखीनी वैज्ञानिक शैली खभ्यास करे हे"
- 24) सामाजिक समूहना लक्षणा :- 1) ले के लेयी वधारे खाक्तिखी
2) समान होवानी समानता
3) सामूहिक प्रकारनी उद्देश के हेतु
4) सामाजिक खांतराकिया

માં વ્યાક્રિત હકો અને વિશેષાધિકારો ધારણ કરે છે અને મોગવો છે. જ્યારે મિમિકા વ્યાક્રિત હકો અને વિશેષાધિકારોને મોગવવાની શીતનો ઉલ્લેખ છે.

- દરજ્જો તુલનાત્મક શીતે સ્થિર છે, જ્યારે મિમિકા દરજ્જાનું કાર્ય કરે છે. મિમિકા દરજ્જાનું વર્તનાત્મક યાસું છે.
- સ્વાર્પિત દરજ્જો કમ્મશી અને પ્રાપ્ત દરજ્જો સ્વ-પ્રથમથી મેળવી છે. પરંતુ મિમિકાના વ્યાક્રિત શીત્યવો પડે છે.

૨૬) સમાજના લક્ષણો :- ૧) સામાજિક સંલંધો ૨) સમાજવા અને વિધિન્ય ૩) વૃદ્ધ વૃદ્ધ વૃદ્ધો અને પેટાવૃદ્ધો

૨૭) સમુદાય :- "નાના કે મોટા સમૂહના સભ્યો જ્યારે સ્વેક જ સ્થળે રહેતા હોય અને જીવનના મોટા ભાગનાં દિવો સંતાપવાનો પ્રયત્ન કરે ત્યારે તેવા સમૂહને સમુદાય..."

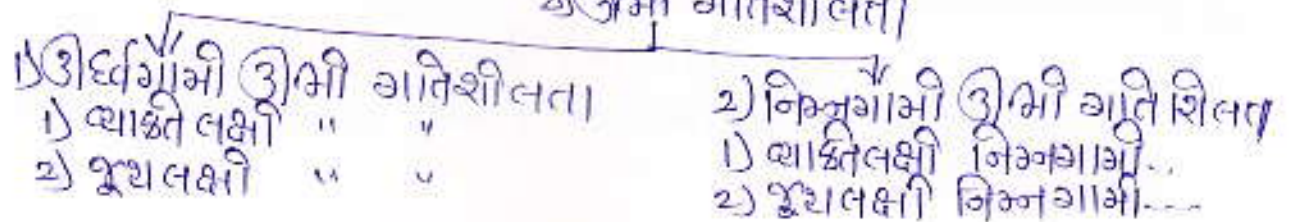
૨૮) સામાજિક વ્યવસ્થા :- " સામાજિક વ્યવસ્થા એટલે સ્વેકજીમ સારી કાર્યાત્મક સંલંધોમાં રહેલા મિમિકા દ્વારા જનલુ સ્વેક જટિલ સંકુલ- [ટાકોલ્ટ યાસંસ] વ્યવસ્થા

- ૨૯) ૧) સ્વનુકુલન
- ૨) દ્યેયપ્રાપ્તિ
- ૩) સુગ્રથન
- ૪) રમનાની બળવણી અને તંગાદિલી નિવારણ

૩૦) સામાજિક વ્યવસ્થાના યાસંસો :- ૧) ઉપવૃદ્ધ ૨) મિમિકાશ્ચો ૩) સામાજિક ધોરણો ૪) સાંસ્કૃતિક સૂત્રો

૩૧) સામાજિક ક્રિયાની વ્યાખ્યા :- માનવીએ પોતાનો વ્યવહાર અલાવવા, વ્યવસ્થા અલાવવા, સંલંધો અલાવવા વગેરે માટે કેટલીક સંજાઓ નક્કી કરી છે. આ સંજાઓ દ્વારા સામાજિક સંલંધો શક્ય... આ સંજાના અદ્ધણી વ્યાક્રિત સમાજમાં ક્રિયા કરે છે જે જીવ વ્યાક્રિત સમજ શકે છે. આ ક્રિયાને 'સામાજિક ક્રિયા'...

૩૨) સામાજિક ગતિશીલતા પ્રકારો :- ૧) સ્વાકી ગતિશીલતા ૨) ઉમી ગતિશીલતા

અથવા

સામાજિક પરિવર્તન:- ડેવિસ:- સામાજિક રચનાતંત્ર અને કાર્યમાં આવતું પરિવર્તન એટલે સામાજિક પરિવર્તન
મેકાઈવર અને પેજ:- "સામાજિક સંબંધોના સુંદરમાં આવતું પરિવર્તન એટલે સામાજિક પરિવર્તન."

વિભાગ : D

• નીચેના પ્રશ્નોના સુકાસ્ત્ર જવાબ આપો. [પ્રવેશી ૩ મુજબ] (18)

૩૨) સામાજિક રચનાતંત્રના લક્ષણો:-

- 1) સામાજિક દરજ્જાઓનો સમૂહ
- 2) સામાજિક સ્થિતિકાઓનો સમૂહ
- 3) સામાજિક ધોરણો [P. 9. 20]

૩૩) સામાજિક સ્વાંતરક્રિયાના સ્વરૂપ - સંઘર્ષ:- "જ્યારે મૂળવી એકજ અથવા સ્વદેશ દેશવત્તાં દ્વારે પ્રાપ્ત કરવા માટે એકબીજાનો મુકાબલો કરે અથવા એકબીજાને મુકસાન કરી સામસામે આવે ત્યારે તેને સંઘર્ષ" કહેવાય.

- સંઘર્ષના પ્રકારો:-
- 1) પ્રત્યક્ષ અને પરોક્ષ સંઘર્ષ
 - 2) સ્વાંતરિક અને સંપૂર્ણ સંઘર્ષ
 - 3) વ્યાક્રિતગત અને કુલસંઘર્ષ
 - 4) સ્વાંતરિક અને બાહ્યસંઘર્ષ

૩૪) સમ્મિલતા:- એટલે પ્રાપ્ત કરેલી જીવનને લગતી એવી બધીજ બાબતોની જુથો અને સામાજિક સ્થિતિ જે માનવને માનવેતર સમાજથી સ્વલગ પાડે છે."

ઉદા:- સિંદુપીડાની સમ્મિલતા.

સમ્મિલતાના કાર્યક્રમ:- 1) સાંપ્રિક સંગઠન:- ભૌતિક અને ટેકનિકલ સાધનોનો સમાવેશ

ઉદા:- વાહનવ્યવહારના સાધનો, ગાડી, ઘંખા, રસ્તા, રેલવે વગેરે

2) સામાજિક સંગઠન:- જ્યારે સામાજિક સંગઠન માહાસના વર્તન, વ્યવહાર, અને પ્રગતિનું નિયમન કરે છે. જેમા જૂથ-જૂથ, કુટુંબો, સમૂહો, વર્ગસ્થિતિ, જ્ઞાતિ, સામાજિક સ્વાંતરિકાનો સમાવેશ.

અથવા

૩૪) સામાજિકીકરણની એજન્સી 'મિત્રજૂથ' - બાળકના સામાજિકીકરણ માટે કુટુંબ ઉપરાંત બીજી એજન્સી તેનું મિત્રજૂથ

→ સમીપડેલા મિત્રો સાથે બાળક સ્વાંતરક્રિયામાં મોડાય છે.

एक वातमीत, शिस्त, वर्तन, नियमो शीघ्र...

जाणक्या भिन्न साधना संलंघना लोकशाही स्वर्ण 'समाजताभर्या'

वातावरणनु निर्मासु
→ ध्येयलक्ष्य स्वर्ण रमती हरभियान कौशल्य स्वर्ण तेजा नियमोना पालनकार
समाजता कायदा स्वर्ण धोरणोनु पालन क्वेती शीत करवु तेजा
जाणक्ये वद्याल

→ परस्पर सहकारणी भावना कळ्मे

→ भिन्नपुण्यनी ट्रेवो, विमारी --- संलंघन वरिरे शीघ्रें छे.

→ साहित्य स्वर्ण असर

35) कुटुंबना लक्षणाः :- 1) स्त्री-पुरुष वस्त्रोना भतीय संलंघी
2) लग्नप्रथा
3) सधनेवास
4) वंशावली
5) धार्मिक सहभागीपडुं [P. 9. 43]
[Point'नु वरुनि करी]

शुधवा

35) लग्न-संस्थांमां आवेला परिवर्तनी :-

- 1) लग्ननुं धार्मिक पासुं जलपु पडुं छे.
- 2) हिन्दु लग्नमां विकसलुं करारनुं स्वरूप
- 3) लग्नवय उींमां आवेती भय छे
- 4) लग्नसाथीनी पसंघीना धोरणोमां परिवर्तन
- 5) स्वातंत्रजातीय लग्न शक्य
- 6) लक्ष्मी-पत्नी लग्न वरिकारहैसर
- 7) स्व-पसंघीना लग्नने प्राधान्य

36) मुलाकात प्रयुक्ति :- संशोधक उत्तरदाताखीने लेभना निवासस्थानी, कामना स्थाने स्वधवा स्वण्य क्रीही पूर्वनिश्चित स्थाने स्वर्ण रमती स्वर्ण मणीने भौतिक वातमीत के प्रश्नोत्तरी द्वारा पीतानी सामाजिक संशोधन प्रश्न स्वर्ण स्वर्णकविध भाहेती भेळवे तेजा...

मुलाकातमा ले पक्षाः :- 1) मुलाकात लेनार (संशोधक)
2) मुलाकात व्यापनार (उत्तरदाता)

मुलाकातना ले प्रकार :- 1) मुलाकात स्वनुस्मृति - संशोधनना प्रश्नना स्वनुसंधानमा प्रश्नोनी विगतवार यादी...

मुलाकात आर्गदर्शिका:-> ये कठुरी आर्दतीना प्रकारनी उपरैया हर्षवर्ती
नेखा याहीने ध्यानमां राखी संशोधक आर्दती-
हाताने प्रश्न पूछे छै.

-> क्रमशः प्रश्न पूछवामा आवै.

-> टेपरैकॉर्डरमां टेप करवी शकय.

37) ठलो जल वीमिंगनी ब्यसरो:-

1) हिमप्रवहा ब्यने हरेयाही स्तरमांथी उल्बान

2) कुल-वायु परिवर्तन

3) प्येती - उत्पादनमां - हास

4) जैव-जवनमां संकट [P. 9.72]

विभाग:- E

नीमैना प्रश्नाना सविस्तर जवाब ब्यापी. एप्रत्येकना 5 गुण्यो 20

38) संस्कृति:- भौतिकीयस्क्री:- "संस्कृति खे वारसामां अपेला खोबनु, साधनी,
हाथियारी, भौतिकस्तुरवा, तकनिकी प्रक्रियाखां, विचारो, ऐली
ब्यने मूल्यानी जनैली छै."

प्रकारो:- 1) भौतिक संस्कृति:- के पदार्थने ब्यापको भेदी-स्पर्शी
शक्तिखे छे खे जधी 'भौतिक संस्कृति' छै. मानवीने पीतानी कइरियातनी
पूति आटे सभ्यताना प्रारंभधी भौतिक वस्तुनु उत्पादन कर्नु,
साधनी, भकानो, वासको, रामरमीकु, व्याधसाभगी, हवाखां बगैरेने
समावेश

2) खभौतिक संस्कृति:- खभौतिक संस्कृति खेवा तत्वानी जनैली
छै के जेमने भौतिक खस्तन हीतुं नथी. लेने ले पीटा विभागमां
वहमां शकय छै खो जोधनात्मक जो धोरडात्मक संस्कृति.

खो जोधनात्मक - संस्कृति खेटले कुहरतमांथी हतिखां जनाववा
आटे कोही खेक गीकस साधननी उपयोग कहीरीते करवी ले खोबनु
शानु.

जो धोरडात्मक:- संस्कृति नियमां, मूल्यां खने मान्यताखांनी
लेमज विचारो खने वस्तुखां पर समाजे लाहेला 'खाम करा'
खने 'खाम न करा'. खोबेना निकलौनी जनैली छै.

39) सामाजिक संस्था:- भौकाधवर-ह पीठ:- "समूह प्रवृत्तिनी प्रस्थापित
कार्य प्रकाली"

હોનરસન :- "અમુક વિશિષ્ટ પ્રકારના સામાજિક સંબંધોને લાગુ પડતી ધોરણાત્મક ઢલ' સ્વેતલ સામાજિક સંસ્થા.

સામાજિક સંસ્થાના લક્ષણો :-

1) વલણ અને વર્તનની ઢલ :- સંસ્થા વ્યક્તિઓનાં વલણો અને વર્તનની ઢલ વ્યક્ત કરે છે. ઉદા :- કુટુંબમાં પરસ્પર પ્રેમ, વફાદારી, માનની લાગણી અને જવાબદારીનું વલણ વ્યક્ત.

2) સાંસ્કૃતિક પ્રતીકો :- સંસ્થાને અમુક સાંસ્કૃતિક પ્રતીકો હોય છે જે સંસ્થાની ઓળખ પુરી પાડે છે. ઉદા :- રાષ્ટ્રગીત અને રાષ્ટ્રધ્વજ જે રાજકીય સંસ્થાના પ્રતીક.

3) સાધન સગવડ :- સંસ્થા તેના કાર્યો કરવા માટે ત્યાસ સાધન સગવડો ધરાવે છે. જેને સંસ્થાના ઉપયોગના પાયા પર સ્વાર્થેલુ સાંસ્કૃતિક લક્ષણો ધરાવે છે. ઉદા :- કુટુંબ માટે ધર્મ, ધર્મ માટેનું મોંઠિરું.

4) વર્તનના ધોરણો :- સંસ્થા લોકરીતિઓ, લોકનીતિઓ અને કાયદાનું સંકુલ છે. વર્તન અને પ્રતિકાને અર્થદર્શનિ શ્વાપતા ધોરણોની વ્યવસ્થા છે. ઉદા :- કુટુંબમાં પૂતલ-પત્ની અને સંતાનોને પારસ્પારિક સંબંધો.

5) વિમારસરણી :- જે વિમારો, માન્યતાઓ અને ધોરણોનો સમૂહ ધોરણો વ્યક્તિઓ કઈ રીતે વર્તવું અને કઈ રીતે ન વર્તવું તે દર્શાવે છે. વિમારસરણી ધોરણોને પોઠલવ પુરું પાડે છે. ઉદા :- સ્વેકે-સ્વરવાહ, સ્વનકે-સ્વરવાહ.

39) સામાજિક વર્ગ :- સોરોકિન :- "સામાજિક વર્ગ સમાજમાં લોકોની સ્વેતો સમૂહ છે જેના સભ્યો વ્યાવસાયિક, શૈક્ષણિક અને રાજકીય દરજ્જાની લાગતમાં સમાન સ્થાન ધરાવે છે."

- લક્ષણો :-
- 1) વર્ગ-સમાનતા
 - 2) પ્રેમ-નીમનો સ્વીકાર
 - 3) સમાન સામાજિક દરજ્જા
 - 4) સ્વતંત્રતા
 - 5) વર્ગનું સ્વેકમ કુટુંબ
 - 6) સમાન જીવનશૈલી
 - 7) સ્વયંચાલિત [P. 9. 52]

सामाजिक संशोधन :- रेकमन खने मीरीना अती! "अपुं ज्ञान
भूजववानी पदवतिररनी प्रयास

सामाजिक संशोधनना सोपाना :-

- १) विषयसंदर्भा
- २) संशोधन - व्याख्यान
- ३) उपकल्पनां निर्माणा
- ४) माहिली खेडीकरडानी प्रयुक्तिनी पसंख
- ५) माहिलींनु खेडीकरड
- ६) माहिलींनु वगीकरड खने पृथक्करड
- ७) संशोधनना तारडो खने सामान्यीकरड

५) मानवजीवननी पर्यावरण पर खसर :-

- १) जमीन पर प्रभाव :- मानवीय प्रवृत्तिने लीधी जमीन पर हलाड वधी
रखुं छै. वस्ती वधता मानवीखे पर्वती लीडीने भारी जनाख्या.
- २) निवसनतंत्र पर खसर
- ३) जलसंयुक्त पर खसर
- ४) वायुमंडल पर खसर
- ५) जलशायी पर खसर
- ६) खारोख पर खसर
- ७) सामाजिक संलंधी पर खसर
- ८) वनस्थाती पर खसर
- ९) पशुजीवन पर खसर [P. 9. 67]

मिनाक्षी खे. मीरी.
सरदार पटेल हाईस्कूल, खेतीवाडी
उच्चतर माध्यामिक विभाग,
दौरडा - 11th A.M.S
विषय - समाजशास्त्र